

## บทที่ ๔

### สรุป และข้อเสนอแนะ

#### ๔.๑ สรุปผลการวิจัย

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย และวิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

๑) เมื่อศึกษาหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย พบว่า

(๑) หลักพุทธธรรมมีความหมายเกี่ยวข้องกับชีวิต มนุษย์และสังคมโดยมีความสัมพันธ์กันเชื่อมโยงกับธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ หน้าที่ของธรรมชาติและผลจากหน้าที่ของธรรมชาติ พุทธธรรมดังกล่าวนี้มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะ กล่าวคือมีลักษณะเป็นความจริงที่อยู่เหนือกฎของสังคมซึ่งมีอยู่ก่อนมนุษย์จะรวมตัวกันเป็นสังคมคือ ลักษณะ ๓ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขังและอนัตตามีอำนาจในการบังคับบัญชาภายใต้กฎของธรรมชาติที่เรียกว่า นิยาม โดยเฉพาะกรรมนิยามและธรรมนิยาม และมีความงามพร้อมเป็นลักษณะเพราะสามารถควบคุมได้ทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ โดยมีจุดเด่นอยู่ที่การควบคุมภายในคือจิตใจเป็นสำคัญที่สุด เพราะหากสามารถควบคุมจิตใจได้ก็สามารถควบคุมกายและวาจาทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยมีเป้าหมายเชิงปัจเจกที่จะพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบเพื่องสู่สุคติภูมิเป็นที่ไปในเบื้องหน้า ได้แก่ มนุษย์ภูมิ สวรรค์และนิพพาน ส่วนเป้าหมายเชิงสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุขไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ

ส่วนหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมี ๔ หลัก คือ (๑) ทศวาจาธรรม ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนครองรักจำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจ ไว้วางใจ เชื่อตรงและซื่อสัตย์ต่อกัน รวมทั้งมีความอดทน อดกลั้นและมีจิตใจที่ช่วยเหลือเสียสละแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน จึงจัดเป็นการแก้ปัญหาเชิงปัจเจกอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรมด้านอื่น ๆ ต่อไป (๒) การประพฤติตนอยู่ในศีล ๕ เพราะศีล ๕ นี้เป็นหลักการปฏิบัติที่ทำให้มนุษย์รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ด้วยคติที่ว่า เรารักทุกข์เกลียดทุกข์ฉันใด คนอื่นก็ฉันนั้น (๓) สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักในการประพฤติตนอยู่ในธรรมที่ทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมเกิดความผูกพันรักใคร่ห่วงใยซึ่งกันและกันก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวอย่างเหนียวแน่นยิ่งขึ้นไปอีกและ (๔) พรหมวิหาร ๔ จัดเป็นหลักการประพฤติตนให้อยู่ในธรรมซึ่งทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมโดยปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชัง ปราศจากอคติ ซึ่งเป็นการ

แก้ปัญหาเชิงสังคมโดยใช้หลักธรรมดังกล่าวมานี้เป็นกรอบในการฝึกฝนตนเองด้วยการปรับท่าทางกาย วาจาและจิตใจต่อบุคคลอื่นภายในสังคมอย่างถูกต้องเหมาะสม

(๒) หลักกฎหมายมีความหมายที่บ่งบอกเฉพาะถึงข้อระเบียบของรัฐที่กำหนดให้บุคคลต้องปฏิบัติตามคำสั่ง หรือข้อบังคับของรัฐเพื่อควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคมหากฝ่าฝืนจะได้รับโทษตามความหนักเบาของกฎหมาย และกฎหมายนี้มีลักษณะเฉพาะเพราะเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับของรัฐ มีสภาพบังคับที่ชัดเจนเห็นผลในปัจจุบันและหากประกาศบังคับใช้แล้วมีผลบังคับใช้ได้ทั่วไปทุกสถานที่ และประการสุดท้ายก็คือกำหนดความประพฤติของบุคคลในสังคมไว้ชัดเจน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อควบคุมสังคมให้อยู่ภายในกรอบกติกาของสังคมอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย และเป้าหมายรองเพื่อเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยเอื้ออำนวยให้มนุษย์ในสังคมได้รักษาสีล ประพฤติธรรม เพราะสภาวะการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบันมีสถิติเพิ่มสูงขึ้นและได้ส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวทั้งทางด้านสุขภาพกายจิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ ทำให้ในปัจจุบันนี้สังคมไทยจึงต้องมีการนำพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาบังคับใช้ โดยมีสาเหตุมาจากองค์ประกอบภายในคือ กิเลส ๓ ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะโดยมีตัณหา มานะ ทิฐิ ชักใยอยู่เบื้องหลัง และองค์ประกอบภายนอก คือ ระบบโครงสร้างทางสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ปัจจุบันสังคมไทยต้องใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อให้ความคุ้มครอง ป้องกัน แก้ไขเยียวยา บำบัดรักษา หรือการวางทัณฑ์บน ต่อผู้ที่ประพฤติดีมิชอบต่อสมาชิกภายในครอบครัวตามคำจำกัดความที่กฎหมายระบุในแต่ละมาตราตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยให้สังคมและหน่วยงานและชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ได้ทราบ หรือเห็นเหตุการณ์ได้มีส่วนในการรับรู้ปัญหาและแก้ไขเยียวยา ตั้งแต่ระยะเบื้องต้นของปัญหานี้ ผลจากการนำกฎหมายมาบังคับใช้นี้ทำให้ผู้ถูกกระทำได้ใช้สิทธิเสรีภาพในการคุ้มครองป้องกันตนเองเพื่อเป็นทางออกอยู่เกณฑ์ระดับหนึ่ง และในขณะเดียวกันผู้กระทำก็ได้รับการเยียวยา บำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมทั้งทางกาย และจิตใจ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้มั่นคงต่อไป

๒) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวแล้วพบว่า แนวคิดที่ปรากฏชัดเจนในกฎหมายแต่ละมาตราฉบับนี้ คือ สะท้อนให้เห็นมุมมองของปัญหาสังคมที่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยภาพรวม โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาหลักใหญ่ในสังคมทุกวันนี้ คือ ความรุนแรงในครอบครัว ส่วนปัญหารอง คือ สภาพสิ่งแวดล้อมภายในสังคมที่มีความเป็นอยู่แบบตัวใครตัวมัน ดังนั้น กฎหมายแต่ละมาตราจึงให้สิทธิเสรีภาพ ในการได้รับการคุ้มครองป้องกันแก้ไขเยียวยาจากรัฐ และบังคับให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องรับรู้ รับผิดชอบต่อปัญหานี้และจะต้องช่วยกัน

แก้ปัญหานี้ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนตลอดถึงชุมชน ซึ่งพุทธธรรมที่ปรากฏในกฎหมายฉบับนี้มีอยู่ด้วยกัน ๔ อย่าง คือ ฆราวาสธรรม ๔ ศีล ๕ สังคหวัตถุ ๔ และพรหมวิหาร ๔ จึงทำให้พุทธธรรมกับพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์สอดคล้อง เช่น มีหลักในการกำหนดโทษคล้ายคลึงกันคือเมื่อประพฤติล่วงศีลธรรมก็ตามหรือกฎหมายก็ตามมีการได้รับโทษทัณฑ์เหมือนกัน รวมทั้งมีหลักการในการฝึกฝนคุณธรรมจริยธรรมให้กับสังคมคล้ายกัน ส่วนความแตกต่าง เช่น สภาพบังคับ ข้อบังคับที่กำหนดความประพฤติ และเป้าหมาย แต่อย่างไรก็ตามหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัตินี้ต่างก็เป็นเหตุปัจจัยร่วมกันเพราะฐานของกฎหมายแต่ละมาตราต่างก็มีหลักพุทธธรรมอิงอาศัยอยู่

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ทำให้ทราบเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและหลักกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์และสังคมจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องเพราะเป็นกฎที่เรียกว่า กฎธรรมชาติและกฎของสังคมซึ่งต่างก็เป็นความจริงที่อิงอาศัยซึ่งกันและกันกล่าวคือ เป็นความจริงโดยสมมติ (กฎหมาย) และเป็นความจริงโดยปรมาตม (กฎธรรมชาติ) โดยกฎทั้งสองนี้ก็คือ “ธรรม” เหมือนกันที่เรียกว่า “ธรรมนิยาม” เพราะมีความเป็นเหตุเป็นผล หรือความเป็นไปตามธรรมดาตามปัจจัยเหมือนกัน นอกจากนี้ทำให้ทราบถึงสภาพของปัญหาสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจัดได้ว่าเป็นปัญหาที่น่าวิตกเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจของมนุษย์ เพราะพระราชบัญญัติแต่ละมาตรานั้นมีนัยบ่งบอกถึงปัญหาได้หลายอย่างนอกจากปัญหาภายในครอบครัว เช่น ปัญหาการเอาตัวรอดแบบตัวใครตัวมันหรือครอบครัวใครครอบครัวมันซึ่งตั้งข้อสังเกตได้จากกฎหมายมาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๗ เป็นต้น ที่ระบุว่า เมื่อได้รับการแฉ่งแฉ้ว หรือพบเห็นจะต้องแฉ่งแฉ้วและดำเนินการให้ทันทั่วถึง ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปค่อนข้างยากในสังคมปัจจุบันที่ผู้พบเห็นซึ่งมิใช่ญาติพี่น้องของตนเองจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัญหานี้หรือแม้จะเป็นญาติของตนเองบางครั้งก็ไม่ต้องการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัญหาผัวเมียทะเลาะกัน นับได้ว่าเป็นความพยายามอย่างยิ่งยวดของกฎหมายที่พยายามที่จะนำกฎหมายเข้ามาปรับใช้เพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายใส่ใจ หรือเอาใจใส่ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมเสมือนหนึ่งเป็นปัญหาของตนเองหรือญาติของตนเอง ถึงแม้ว่าการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นจะเป็นแบบความสัมพันธ์แบบหลวม ๆ ก็ตามที อีกประการหนึ่งเมื่อพิจารณาพิเคราะห์ในแต่ละมาตราให้ลึกซึ้งเข้าไปยังพบอีกว่า กฎหมายแต่ละมาตรานั้นได้แฝงไปด้วยมนุษยธรรม ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความมีน้ำใจ ความเสียสละ นอกจากสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้อีก

## ๔.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ “พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษากรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

### ๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะในแง่โยบายการนำไปใช้

สมาชิกในครอบครัว หรือเครือญาติ ชุมชนและสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐและเอกชน เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว อาทิ จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ ควรมีความตระหนักร่วมกันและให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวดังนี้

- (๑) เมื่อได้พบเห็นการทะเลาะวิวาทของครอบครัวใดภายในชุมชนให้รีบแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทันที โดยผู้รู้เห็นเหตุการณ์จะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อข้อมูลโดยให้ข้อมูลตามที่ได้พบเห็นตามความเป็นจริง และให้ทุกคนถือว่าปัญหาดังกล่าวเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อชะตาของครอบครัวเพื่อนบ้านและสังคมมิใช่ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหรือข้อบังคับของกฎหมายเท่านั้น แต่ให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตสำนึกร่วมต่อสังคมอย่างจริงจังด้วย เพื่อมิให้ปัญหาครอบครัวเป็นปัญหามานพลาญจนหมดหนทางเยียวยาแก้ไขอย่างที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อในปัจจุบันนี้ เช่น กรณีภวานา ชนะจิต เป็นต้น หรืออีกหลาย ๆ กรณีที่ไม่ปรากฏเป็นข่าว
- (๒) เมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาบังคับใช้แล้ว น่าจะมีครอบครัวนาร่องหรือชุมชนนาร่อง เพื่อเป็นการประเมินให้เห็นชัดเจนถึงประสิทธิภาพของกฎหมายฉบับนี้ในเชิงนำไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง
- (๓) ควรมีการบรรจุให้เป็นรายวิชาที่สำคัญของหลักสูตรปริญญาโท ปริญญาตรี หรือคุณวุฒิบัณฑิต ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเป็นรายวิชาบังคับ “สัมมนาพระพุทธศาสนากับความมั่นคงของสถาบันครอบครัว” โดยรายละเอียดในหลักสูตรจะบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแนวพุทธกับเชิงกฎหมายบ้านเมืองประกอบด้วย เพราะเป็นองค์การทางศาสนาที่ควรเป็นฐานสำคัญและตอบโจทย์ให้กับสังคมต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวด้วยวิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในแต่ละครอบครัวแนวพุทธประยุกต์กับศาสตร์สมัยใหม่ได้อย่างไร

#### ๔.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหลักพุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยมุ่งเน้นทำการศึกษากรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า งานวิจัยนี้สามารถศึกษาต่อขอประเด็นนี้เพิ่มเติมได้ดังนี้

- (๑) การประยุกต์ใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว
- (๒) ศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- (๓) การประยุกต์ใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมไทย